

Міністерство освіти і науки України
Інститут педагогіки НАПН України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Управління освіти Ніжинської міської ради Чернігівської області
Державна науково-педагогічна бібліотека імені В.О.Сухомлинського
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ПОЧАТКОВА ОСВІТА: ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ

III-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
(23 жовтня 2020 року)

23 жовтня 2020 року

НІЖИН

УДК 378:373.3](063)

П65

Рекомендовано до друку Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М.Гоголя)
Протокол № 2 від 01.10.2020 року

Редакційна колегія:

Турчин Тамара Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, голова організаційного комітету конференції;

Коваленко Євгенія Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Березівська Лариса Дмитрівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського;

Дічек Наталія Петрівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України;

Кириленко Світлана Володимирівна – начальник відділу інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»

Білоусова Надія Валентинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Гордієнко Тетяна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Дубровська Лариса Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Крапив'янський Станіслав Миколайович – начальник Управління освіти Ніжинської міської ради.

Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи. Матеріали III-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Ніжин, 23 жовтня 2020 р. / за заг. ред. Т. М. Турчин, упоряд. Т.В.Гордієнко. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2020. 188 с.

Збірник містить матеріали III-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи», проведеної 23 жовтня 2020 р. в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя.

У збірнику матеріалів конференції друкуються тези наукового характеру та дискусійні публікації з професійної тематики, у яких відображені результати роздумів, міркувань, наукових пошуків, методичних розробок учених, викладачів, аспірантів, вчителів та вихователів, магістрантів та студентів, присвячені дослідженню актуальних проблем початкової освіти.

Збірник видано в авторській редакції мовою оригіналу.

За точність викладеного матеріалу, достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на джерела та інших відомостей відповідають автори публікацій.

УДК 378:373.3](063)

© Турчин Т.М., Гордієнко Т.В.,
укладання, 2020

© НДУ ім. М. Гоголя, 2020

Тракун М.М. Професіограма вчителя іноземної мови в контексті Нової української школи	157
Турчин Т.М. Принцип художньої асоціативності	159
Федорченко А.І., Дубровська Л.О. Феноменологія поняття «математична компетенція» в контексті реалізації завдань НУШ	160
Філоненко О.С. Організаційні аспекти диференційованого навчання в початковій школі	162
Хаїнковська І.О., Гордієнко Т.В. Засвоєння арифметичних задач молодшими школярами з порушеннями психофізичного розвитку	164
Хорошковська-Носач Т.П. Реалізація змісту мовно-літературної освіти в підручниках української мови для 3 класу Нової української школи	166
Четверова Д.В. Феноменологія поняття «соціальна компетентність»	167
Шаповал А.В. Застосування інноваційних технологій в процесі формування екологічної компетентності в учнів початкових класів	168
Шевченко С. М. Початкова освіта для дітей з особливими освітніми потребами в роки незалежності України	170
Шевчук М.О. Трудова діяльність як передумова розвитку творчого потенціалу молодшого школяра	172
Шишак А.М. Інтерактивні методи роботи з підручником у початковій школі: технологія опрацювання дискусійних питань	174
Шкуратова О.О., Самойленко О.В. Модель співробітництва школи з батьками на основі програм взаємодії	177
Ющенко С.М., Самойленко О.В. Педагогічні умови формування навичок здорового способу життя молодших школярів під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»	179
Янко Н.О., Кураш А.В. Стилiстичні вправи і завдання в процесі вивчення числівника у початковій школі	182
Ярешко В.В., Гордієнко Т.В. Шляхи формування природознавчої компетентності молодших школярів під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»	185

Значна мотивація трудової діяльності учнів початкової школи пов'язана з формуванням переконання про важливість праці для кожної людини, усвідомлення того, що праця є основою добробуту особистості у житті.

У розвитку творчого потенціалу важливу роль грає і становлення особистості школяра. Молодший шкільний вік надає значні можливості для формування позитивних рис особистості: відповідальності, рішучості, товаришкості, працелюбства тощо. У школярів яскраво виявляється схильність до наслідування. Позитивні результати забезпечуються поєднанням праці з грою, де максимально виявляється ініціативність, самодіяльність, оригінальність рішень.

Формування вольової сфери учнів початкових класів у трудовій діяльності позитивно впливає на розвиток їх творчості. Виховання самостійності, впевненості у своїх силах, витримки, наполегливості дає змогу оволодіти здатністю керувати своєю увагою, увагою, активністю під час створення у трудовому процесі власних виробів. А розвиток самосвідомості сприяє розумінню критеріїв, якими послуговується оточення в оцінюванні їх творчого доробку.

Нам цікава думка Л. Овсянецької про те, що актуальний стан творчого потенціалу залежить не тільки від спадкових даних, особистісної активності та внутрішніх зусиль людини, а й від зовнішніх впливів [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що трудове навчання можна розглядати як простір розкриття та розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Список використаної літератури:

1. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Київ: Видавничий центр «Академія». 2001. 576 с.
2. Зайченко І.В. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Чернівці: Деснянська правда. 2003. 528 с.
3. Крутецький В.А. Психологія навчання та виховання школярів: [книга для вчителів та класних керівників]. *Просвіта*. Москва, 1976. 303 с.
4. Овсянецька Л. Творчий потенціал людини: соціально-психологічна парадигма. *Соціальна психологія*. 2004. № 2. С. 140-145.
5. Психологічний лексикон. Енциклопедичний словник у 6 томах / Ред.-укл. Л.А. Карпенко; за заг. ред. А.В. Петровського. Москва: ПЕР СЭ, 2005. 176 с.

Шишак А.М., магістрантка відділення «Початкова освіта» факультету педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ РОБОТИ З ПІДРУЧНИКОМ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ТЕХНОЛОГІЯ ОПРАЦЮВАННЯ ДИСКУСІЙНИХ ПИТАНЬ

Актуальність дослідження. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти та Концептуальних засад реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» мета школи першого ступеня полягає у тому, щоб забезпечити всебічний розвиток особистості учня, а зміст та обов'язкові результати навчання розроблені з урахуванням компетентісного підходу, реалізація якого сприяє набуттю молодшими школярами ключових компетентностей [1; 3]. Однією із таких компетентностей є «навчання впродовж життя», яке ґрунтується на сформованості вміння працювати з підручником.

Специфіка освітнього процесу в початковій школі передбачає організацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії учнів та вчителя. Це пов'язано з тим, що діти молодшого

шкільного віку краще засвоюють навчальний матеріал під час активної співпраці з іншими. Зважаючи на зазначене, виникає необхідність використовувати інтерактивні методи навчання під час роботи з підручником на уроках у школі першого ступеня.

Сьогодні діти 6–10 років мають можливість та потребу щоденного необмеженого доступу до різноманітних джерел інформації, а отримані факти можуть бути досить суперечливими. Для того, щоб учні могли сформулювати, висловити власну думку щодо сприйнятого, аргументувати її та обговорити позиції інших, варто застосовувати на уроках у початковій школі інтерактивні методи технології опрацювання дискусійних питань.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури свідчить про те, що виокремлена проблема досліджувалась аспектно такими вченими: Я. Кодлюк, О. Радченко, О. Савченко, О. Пометун, Л. Пироженко, Н. Бібік, М. Вашуленко, О. Онопрієнко та ін.

Зазначене вище зумовило вибір теми дослідження.

Мета роботи полягає у розкритті сутності інтерактивних методів роботи з підручником технології опрацювання дискусійних питань на уроках у початковій школі.

Виклад змісту. Інтерактивні методи роботи з підручником – це способи взаємопов'язаної діяльності учасників освітнього процесу, які ґрунтуються на активній їх співпраці та спрямовані на оволодіння учнями умінням працювати з навчальною книгою, що є основою ключової компетентності «навчання впродовж життя».

Зважаючи на дослідження вітчизняних вчених О. Пометун та Л. Пироженко щодо класифікації інтерактивних технологій та Д. Зуєва щодо розподілу структурних компонентів підручника на текст та позатекстові компоненти (апарат організації засвоєння, ілюстративний матеріал, апарат орієнтування), пропонуємо такі групи інтерактивних методів роботи з підручником:

- інтерактивні методи роботи з підручником технології кооперативного навчання (методи: «Робота в парах», «Карусель», «Ротаційні трійки» тощо);
- інтерактивні методи роботи з підручником технології колективно-групового навчання (методи: «Обговорення проблеми в загальному колі», «Незакінчене речення», «Мікрофон», «Навчаючи – учусь», «Мозковий штурм» та ін.);
- інтерактивні методи роботи з підручником технології ситуативного моделювання (методи: «Симуляції або імітаційні ігри», «Громадські слухання», «Спрощене судове слухання», «Розігрування ситуацій за ролями»);
- інтерактивні методи роботи з підручником технології опрацювання дискусійних питань («Метод ПРЕС», «Зміни позицію», «Займи позицію», «Неперервна шкала думок», «Дискусія», «Оцінювальна дискусія» тощо) [2; 4]. Подамо детальну характеристику останньої групи методів інтерактивного навчання.

Сутність інтерактивної технології опрацювання дискусійних питань полягає у тому, що її використання передбачає публічний обмін думками щодо окресленого суперечливого питання. Протилежні думки та позиції можуть виникнути в учнів під час організації діяльності з текстом чи позатекстовими структурними компонентами навчальної книги, тому логічно розподілити інтерактивні методи роботи з підручником технології опрацювання дискусійних питань на такі групи:

- інтерактивні методи роботи з навчальними текстами підручника (ІМР з НТП) технології опрацювання дискусійних питань – сприяють формуванню в молодших школярів уміння висловлювати та обґрунтовувати особисту думку, а також працювати з текстом (виділяти головну думку, складати план, переказувати, підбирати заголовки до тексту тощо);

– інтерактивні методи роботи з апаратом організації засвоєння (ІМР з АОЗ) технології опрацювання дискусійних питань – допомагають формувати в учнів уміння працювати з навчальними завданнями та вправами, зміст та специфіка виконання яких передбачає проведення дискусії;

– інтерактивні методи роботи з ілюстративним матеріалом (ІМР з ІМ) технології опрацювання дискусійних питань – сприяють формуванню умінь працювати з тими ілюстраціями навчальної книги, які передбачають зіткнення протилежних особистісних позицій;

– інтерактивні методи роботи з апаратом орієнтування (ІМР з АО) технології опрацювання дискусійних питань – допомагають учням оволодіти умінням орієнтуватися у структурі підручника під час організації тематичних дискусій.

Розкриємо сутність кількох інтерактивних методів роботи з підручником технології опрацювання дискусійних питань.

Метод ПРЕС як ІМР з НТП. Навчальні тексти підручника спонукають учнів займати та аргументувати певну позицію, переконувати інших у її правильності, а метод ПРЕС пропонує єдину чітку словесну формулу для цього.

Зміни позицію як ІМР з АОЗ. Передбачає можливість розглянути навчальні завдання та вправи із суперечливим змістом чи способом виконання із протилежних позицій. Після аргументування поглядів за бажанням можна змінити свою первинну думку.

Неперервна шкала думок як ІМР з ІМ. Метод сприяє обґрунтуванню учнями власних поглядів, ознайомленню з альтернативними позиціями однокласників щодо проблеми, відображеної в ілюстрації.

Займи позицію як ІМР з АО. Допомагає ознайомитися з умовними позначеннями підручника, запам'ятати їх, усвідомити значення та призначення складників апарату орієнтування у процесі висловлення особистої думки, її обґрунтування та критичного аналізу.

Ефективність використання інтерактивних методів роботи з підручником технології опрацювання дискусійних питань забезпечується шляхом реалізації таких дидактичних умов:

– органічне включення інтерактивних методів роботи з підручником технології опрацювання дискусійних питань у зміст уроку;

– посилення розвивальної спрямованості інтерактивних методів роботи з підручником технології опрацювання дискусійних питань на уроках у початковій школі;

– врахування вікових особливостей молодших школярів у процесі використання інтерактивних методів роботи з підручником технології опрацювання дискусійних питань.

Виокремлені дидактичні умови реалізовані в експериментальній методиці, яка впроваджена в освітній процес ЗОШ I–III ступенів села Нижбірок Гусятинського району Тернопільської області (довідка №5 від 28.01.2019 р.) [5].

Таким чином, системне застосування інтерактивних методів роботи з підручником технології опрацювання дискусійних питань на уроках у школі першого ступеня сприяє формуванню в молодших школярів уміння працювати з навчальною книгою, яке є органічним складником ключової компетентності «навчання впродовж життя».

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. Київ, 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.10.2020).

2. Кодлюк Я.П., Шишак А.М. Інтерактивні методи роботи з підручником у початковій школі. Початкове навчання та виховання. 2020. № 1–3. С. 25–30.

3. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа». Київ, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 12.10.2020).

4. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / за ред. О. І. Пометун. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

5. Шишак А.М. Інтерактивні методи роботи з підручником у початковій школі. Сучасна початкова освіта в поглядах молодих науковців: матеріали II туру Всеукр. конк. студ. наукових робіт зі спеціальності «Початкова освіта». 2019. Вип. 8. С. 138–144.

Шкуратова О.О., магістрантка спеціальності «Початкова освіта» факультету психології та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: Самойленко О.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

МОДЕЛЬ СПІВРОБІТНИЦТВА ШКОЛИ З БАТЬКАМИ НА ОСНОВІ ПРОГРАМ ВЗАЄМОДІЇ

Виховна система навчального закладу виступає як спосіб розгортання в просторі і часі виховного процесу, що відбиває педагогічні смисли його учасників. Ціннісно-сміслові ядро виховної системи – система ціннісних орієнтирів, що виникли в результаті узгодження життєвих смислів педагогів, учнів, батьків. Ця теза дозволяє, на нашу думку, говорити про унікальність виховної системи як про її найважливішу характеристику. Іншими словами, навчальному закладу з унікальною виховною системою притаманна певна індивідуальна субкультура, яка детермінує соціальні, педагогічні та психологічні умови її функціонування.

Забезпечення взаємодії школи з сім'єю та соціально-педагогічного партнерства батьківського й педагогічного колективів має орієнтуватися на вирішення певного комплексу завдань, а саме:

- створення діючого, динамічного механізму взаємодії між школою та родиною, батьками; орієнтація педагогічного процесу в школі на інтереси сім'ї;
- створення системи інформування батьків про життя школи, інших навчальних закладів, всієї освітньої системи регіону (країни);
- створення системи регулярного вивчення думки батьків з питань навчання і виховання в школі, організаційного, фінансового та матеріального їх забезпечення;
- створення системи контрактних відносин між батьками та школою та механізмів контролю за виконанням даних угод обома сторонами, реалізація індивідуального підходу в роботі з батьками.

Наявність таких ознак, як довіра школі з боку батьків в питаннях навчання і виховання дитини, інтерес до життя школи в цілому, поінформованість з основних питань шкільного життя, бажання батьків допомогти у вирішенні виникаючих проблем – все це підтверджує, що відносини між батьками і школою розвиваються нормально, в рамках відносин співробітництва та свідчить про якісне виконання закладом своїх освітніх завдань.

Наукове видання

ПОЧАТКОВА ОСВІТА:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ
III-ї Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(23 жовтня 2020 року)

Підписано до друку
Гарнітура Calibri
Замовлення №

Формат 70x100/16
Обл.-вид. арк. 15,00
Ум. друк. арк. 10,92

Папір офсетний
Тираж 50 прим.

Видавництво
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3/4
(04631) 7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.